

Malmin lentoaseman ystävät ry
Helsinki-Malmin lentoasema
00700 Helsinki

Vastine Malmin lentoasemakokonaisuuden suojelemisesta tehdystä rakennussuojeluesityksestä annetuista lausunnoista.

Malmin lentoaseman ystävät ry on esittänyt 12.10.2015, että Uudenmaan ELY-keskus ryhtyisi toimenpiteisiin Malmin lentoasemakokonaisuuden suojelemiseksi rakennuksineen ja lentokenttäalueineen rakennusperinnön suojelemiseksi annetun lain 4.6.2010/498 nojalla. Esitys koskee lentokenttäaluetta rakennuksineen rajauksella, joka on sama kuin Malmi lentokentän rajaus valtakunnallisesti merkittävien rakennettujen kulttuuriympäristöjen luettelossa (RKY 2009).

Koko alueen maapohjan ja suuren osan rakennuksista omistaa Helsingin kaupunki.

Suojeluesityksestä on jätetty runsaat 20 lausuntoa, joista neljä yksityishenkilöiltä. Suurimmassa osassa lausuntoja kannatetaan suojeluesitystä.

Yleistä tämän hetken tilanteesta

Eduskunta on hyväksynyt Faron puiteyleissopimuksen ja siihen kuuluvien määräysten voimaansaattamisen. Faron yleissopimus korostaa kulttuuriperintöä yhteisenä ja arvokkaana voimavarana, kulttuuriperinnön monimuotoisuutta ja sen merkitystä kestäväen taloudellisen kehityksen resurssina.

Suojeluesityksen jättämisen jälkeen Europa Nostra on valinnut Malmin lentoaseman Euroopan seitsemän uhanalaisimman kulttuuriperintökohteen joukkoon (liite)

Europa Nostra on Haagissa Luxemburgissa 16.3.2016 todennut Malmin lentoasemaan liittyen:

Ajan mittaan Suomen valtio voisi Museoviraston esittämän ajatuksen mukaisesti ehdottaa Malmin lentoasemaa Unescon maailmanperintöohjelmaan osana Helsingin olympialaisia varten rakennettua, arvostettua funktionalistista arkkitehtuurikokonaisuutta. Näin kentän ainutlaatuinen kulttuuriperintö saisi ansaitsemansa suojelun.

Europa Nostran asiantuntijatyöryhmä nosti vierailullaan kesäkuussa 2016 erityiseen arvoon Malmin elävän, toimivan lentoasemakokonaisuuden. ”Malmin lentoasema on Euroopan varhaisista edelleen toimivista lentoasemakokonaisuuksista parhaiten säilynyt.” totesi paneelin jäsen, diplomaatti, tohtori Rienko Wilton.

Europa Nostran asiantuntijaryhmä lensi Turussa 11-15.5.2017 pidetystä kokouksestaan Malmille DC-yhdistys ry:n hallinnoiman vuoden 1942 Douglas DC3:n kyydissä ja piti Malmin lentoasemalla katselmuksen. Asiantuntijaryhmä totesi vakuuttuneensa lentoaseman poikkeuksellisesta kulttuuriperinnöllisestä arvosta toimivana lentoasemana. Europa Nostra toivoi, että Malmin lentokentän historiallisen ja toimivan kokonaisuuden suojelussa otettaisiin tarvittavat askeleet.

Helsingin kaupunki on ryhtynyt suojeluesityksen asettamisen jälkeen useisiin toimenpiteisiin, jotka saattavat vaarantaa suojelun toteutumisen. Kaupunki on kaatanut lentoaseman päärakennuksen edestä viisi maisemallisesti merkittävää puuta ilman maisematyölupaa (Teknisen johtajan viranhaltijapäätös 41/2017). Kaupunki on myöntänyt purkuluvan alueella olevalle rakennukselle kuulematta ELY-keskusta (Rakennuslautakunta 2.5.2017 § 153).

Purkamisaikeen johdosta ELY-keskus on asettanut alueelle vaarantamiskiellon.

Helsingin kaupunki on teettänyt Malmin lentokentän ympäristöhistoriaselvityksen, jonka mukaan on ilmeistä, että Malmin lentoaseman kulttuurihistorialliset arvot säilyvät parhaiten ilmailutoiminnassa (Liite).

Vastineet lausuntoihin

Malmin lentoaseman ystävät ry lausuu seuraavasti annetuista lausunnoista:

Uudenmaan liiton lausunto

Uudenmaan liitto toteaa, että lentokenttäalue on maakuntakaavassa liikennealue, joka muuttuu taajamatoimintojen alueeksi lentotoiminnan lakatessa. Lisäksi liitto toteaa, että Uudenmaan 4. vaihemaakuntakaava on ehdotusvaiheessa ja siinä alue esitetään taajamatoimintojen alueena.

Liitto toteaa myös, että Malmin lentokentän alue on valtakunnallisesti merkittävää rakennettua kulttuuriympäristöä (RKY 2009). Merkinän hengen mukaisesti RKY:n tulee ohjata kaavoitusta. Vielä vailla lainvoimaa olevan 4. vaihemaakuntakaavan esittämä muutos vaarantaa RKY:n määrittelyiden mukaisen toteutumisen, joten alue on suojeltava esityksen mukaisesti.

Liiton lausunnossa mainitaan, että "kaikki tarvittavat päätökset lentotoiminnan lopettamiseksi on tehty". Liitto on vahvistanut 20.4.2018, että tällä viitataan seuraaviin sopimuksiin:

-Valtion ja Helsingin seudun kuntien väliseen sopimukseen suurten infrahankkeiden tukemisesta ja asumisen edistämisestä, hyväksytty valtioneuvoston yleisistunnossa 20.11.2014

ja

-Helsingin kaupunginvaltuuston 19/26.11.2014 päätökseen Finavia Oyj:n ja Senaatti-kiinteistöjen Malmin lentoasemalla omistamien kiinteistöjen ja rakennusten osto sekä käyttöoikeussopimusten päättäminen (Diaarinumero HEL 2014-012754§).

Kummassakaan päätöksessä ei ole käsitelty lentotoimintaa tai linjattu sen päättymisestä. Kentällä toimii operaattorina Malmin lentokenttäyhdistys ry. Lentokentällä on voimassa oleva ympäristölupa ja se on asetuksella määrätty kansainvälinen rajanylityspaikka. Vuonna 2017 kentältä lennettiin yhteensä 40 189 lento-operaatiota. Taajamarakentaminen olisi lainvoimaisen maakuntakaavan vastaista toisin kuin liiton lausunnossa esitetään.

Lausunnossa esitetään, että suojelu aiheuttaisi Helsingin seudun valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden ristiriitoja.

1.4.2018 voimaan astuneet uudet valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet eivät sisällä erityistavoitteita Helsingin seudulle. Malmin lentokentän alue on paitsi kulttuuriperinnöllisesti arvokasta valmiiksi rakennettua yhdyskuntarakennetta, joka soveltuu erinomaisesti tulevaisuuden vähäpäästöiseen kansalliseen ja kansainväliseen lentoliikenteeseen, myös arvokas ja monimuotoinen luonto- ja virkistysalue. Sen suojeleminen toteuttaa lähes kaikkia uusia VAT-tavoitteita, eikä niiden voida katsoa olevan keskenään ristiriitaisia.

Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden keskeisenä tehtävänä on varmistaa valtakunnallisesti merkittävien seikkojen huomioon ottaminen ja edistää kansainvälisten sopimusten täytäntöönpanoa Suomessa. Tämän johdosta on olemassa riittävä syy Malmin lentokentän kokonaisuuden suojelulle lentotoiminnan mahdollisesti päättyessäkin. Suojelua edellyttävät Malmin lentokentän kiistaton valtakunnallinen ja kansainvälinen kulttuuriperintöarvo sekä useat Suomea sitovat kansainväliset sopimukset, kuten Maailman kulttuuri- ja luonnonperinnön suojelemista koskeva yleissopimus ja Euroopan rakennustaiteellisen perinnön suojelua koskeva yleissopimus.

Malmin lentoaseman osalta ylin valtakunnallinen alueidenkäyttötavoite on asetus kansainvälisestä rajanylityspaikasta, jollainen Malmin lentoasema edelleen on. Kulttuuriympäristön kannalta tämä ei aiheuta ristiriitaa.

Alue on myös valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden kannalta niin pieni, ettei ratkaisemattomia ristiriitoja synny. Perustuslakivaliokunta on todennut Malmin lentoaseman ilmailukäyttöä esittäneen Lex Malmi -kansalaisaloitteen käsittelyssään, että kun kyse on kuitenkin vain yhteen määrättyyn alueeseen kohdistuvasta yksittäisestä rajoituksesta, ei kyse ole vielä sellaisesta puuttumisesta perustuslaissa turvattuun kunnalliseen itsehallintoon, joka asiallisesti ottaen tekisi itsehallinnon merkityksettömäksi.

Liitto esittää, että Malmin lentokentän alue olisi rakennussuojelun suhteen poikkeuksellisen laaja alue ja suojelu tulisi hylätä maankäytön paineiden vuoksi. Suojeltavaksi esitetty alue on kooltaan 138 hehtaaria (0,64% Helsingin pinta-alasta) eikä siten merkittävä Helsingin kaupungin maankäytölle. Nykyisen kaltaisen lentoliikenteen jatkamisen liitto näkee mahdollisena viitaten jälleen e.m. lentokentän toimintaan liittyviin päätöksiin. Niissä lentotoimintaa ei ole käsitelty, joten lausunto on virheellinen.

Liitto toteaa, että Malmin lentoaseman kulttuuriympäristön arvot ovat kiistattomat. Olemme samaa mieltä ja korostamme tätä lausumaa, joka on vahva peruste alueen suojelulle esityksen mukaisesti. Liitto korostaa myös lentoasema- ja kulttuuriympäristön kansainvälistä arvoa, jonka ovat vahvistaneet myös useat kansainväliset arkkitehtuuri- ja kulttuuriperintöjärjestöt.

Liitto esittää, että ympäristön ominaispiirteet tulee yhteensovittaa tulevan uuden maankäytön kanssa, vaikka alueen suunnittelun tehokkuudesta voidaan joutua tinkimään. Tämä ei ole mahdollista, mikäli Helsingin kaupungin uusi yleiskaava 2050 saa lainvoiman, joten on perusteltua suojella alue rakennusperinnön suojelemisesta annetun lain nojalla. Yleiskaavasta on valitettu korkeimpaan hallinto-oikeuteen, ja asian käsittely on vielä kesken.

Yleiskaava on mitoittava eli edellyttää nykymerkintöjen mukaisesti raskasta rakentamista alueelle. Liitto esittää, että alueen suojelutaso tulee määrittää alueelle laadittavassa yksityiskohtaisemmassa kaavassa. Yleiskaavan mitoittavan luonteen takia tämä ei ole mahdollista. Näin ollen alueen suojelu rakennusperinnön suojelemisesta annetun lain (498/2020) mukaisesti on perusteltua.

Liitto esittää vielä, että lentoaseman toimintojen tulee mukautua lentoliikenteen kehitykseen myös tulevaisuudessa. Liikenne- ja viestintäministeriö tutkii lyhyen matkan ilmailun kehittymistä, ja ilmailu on muuttumassa kevyempään, sähköiseen suuntaan (LVM kehittämissyksikön johtaja Risto Murto, HS 19.4.2018). Suojelluksi esitettyä aluetta hyödyntäen Malmin lentoaseman toiminnot pystyvät mukautumaan näihin hyvin ilman ristiriitaa rakennusperinnön suojelusta annettujen määräysten kanssa.

Liiton lausunnon antamisen jälkeen (22.12.2015) tilanne lentoliikenteen, Malmin ilmailukäytön ja alueen kansainvälisen merkityksen osalta on muuttunut. Kulttuuriperintöjärjestö Europa Nostra on valinnut Malmin lentoaseman Euroopan seitsemän uhanalaisimman kulttuurikohteen joukkoon, ja sen merkittävä kansainvälinen kulttuuriperintömerkitys on tarkentunut. Liitto tarkastelee aluetta vain Uudenmaan maakunnan kannalta, mutta asian laajempi merkitys edellyttää suojelua.

Helsingin kaupungin lausunnon viittaukset hallituksen esitykseen 101/2009 laiksi rakennusperinnön suojelusta

Kaupunginhallitus on lausunnossaan 5.2.2018 viitannut "*rakennusperintölain hallituksen esitykseen 191/2009*". Ja todennut, että rakennusperinnön suojelu asemakaava-alueilla järjestetään pääsääntöisesti ja ensisijaisesti kaavoituksella.

Kaupunginhallituksen viittaamaa hallituksen esitystä ei ole olemassa. Hallituksen esitys 191/2009 koskee yksityisen terveydenhuollon lakia ja sairausvakuutuslakia.

Kaupunki lienee tarkoittanut hallituksen esitystä 101/2009. Lausunnossa jätetään toteamatta mm. nämä asiaan liittyvät, merkittävät asiat:

- Rakennusperinnön suojelusta annettua lakia koskevassa hallituksen esityksessä 101/2009 on todettu, että kun rakennussuojelua toteutetaan kaavoitetuilla alueilla pääasiassa asemakaavoituksen keinoin, suojelu kohdistuu yleensä yhtä rakennusta laajempaan alueeseen. Rakennussuojelulain keinot sallivat suojelun ulottamisen yksittäistä rakennusta laajemmalle. Tällaisia ovat suppeahkot aluekokonaisuudet, jotka suojellaan kokonaismerkityksensä tai yksittäisten rakennusten keskinäisen merkityksen vuoksi. Lain nojalla on mahdollista suojella myös rakennukseen liittyvä puisto tai muu rakentamalla tai istuttamalla muodostettu alue. Edellytyksenä on kuitenkin, että tällaisen alueen voidaan katsoa olevan olennainen osa rakennuksen kulttuurihistoriallisesta merkityksestä.
- Rakennusperinnön suojelusta annetun lain hallituksen esityksessä 101/2009 todetaan, että rakennusperinnön säilyttäminen ja suojeleminen on osa kulttuuriperinnön vaalimista, johon Suomen valtiota velvoittavat perustuslain lisäksi eräät kansainväliset sopimukset.
- Hallituksen esityksen mukaan rakennussuojelulakia käytetään myös silloin, kun tarkoituksena on säilyttää sisätiloja tai kiinteätä sisustusta, tai muutoin sellaisia rakennuksia, joiden säilyttäminen kaavoituksen keinoin ei ole mahdollista.

Nämä asiat toteutuvat lentokenttäalueen suojelulla..

Hallituksen esityksen 101/2009 mukaan rakennusperinnön suojelusta annettua lakia voidaan soveltaa milloin rakennuksella on huomattavaa valtakunnallista merkitystä

taikka siihen muutoin on erityisiä syitä. Hallituksen esityksen mukaan tunnistettu ja perusteltu valtakunnallinen merkitys on erityinen syy käyttää rakennussuojelulakia. Hallituksen esityksen edellyttämä tunnistettu ja perusteltu valtakunnallinen merkitys toteutuu esityksessämme.

Hallituksen esitys asettaa suojelupäätöksen hyväksynnälle rajoitteen. Jos ympäristöministeriö aikoo vahvistaa rakennuksen suojelua koskevan päätöksen vastoin Museoviraston kantaa, ministeriön tulee pyytää asiasta opetusministeriön lausunto.

Lakia rakennusperinnön suojelemiseen voidaan soveltaa asemakaava-alueella, jos kohteella on valtakunnallista merkitystä, jos kohteen säilymistä ja suojelua ei voida turvata maankäyttö- ja rakennuslailla ja sen nojalla annetuilla säännöksillä tai määräyksillä tai jos kohteen suojeluun tämän lain mukaisesti on erityisiä syitä asemakaavoitustilanteen vuoksi.

Malmin lentoaseman tapauksessa kaikki nämä edellytykset täyttyvät. Se on paitsi valtakunnallisesti myös kansainvälisesti merkittävä kohde. Suojelutarve ulottuu sisätiloihin ja niiden yksityiskohtiin, kuten Museovirasto lausuu. Vireillä oleva vaihtoehtoton yleis- ja asemakaavoitus ei ota riittävästi huomioon Malmin lentoaseman ominaispiirteitä. Kysymys liittyy ensi sijassa lentoaseman kenttäalueen säilyttämiseen ja riittävään huomioimiseen kaavoituksessa.

Helsingin kaupungin lausunto muilta osin

Helsingin kaupunki lausuu, että ensisijainen suojelumekanismi tulisi olla kaavoitus. Edellä mainituilla, yleiskaavaan ja sen luonteeseen liittyvillä perusteilla suojelu asemakaavoitusvaiheessa olisi vaikeaa, ellei mahdotonta.

Vaihtoehtona lausunnon kohteena olevalle suojeluesitykselle kaupungin tulisi jo tässä vaiheessa tehdä ja hyväksyä koko alueen kattava suojelukaava.

Ympäristöministeriön mukaan asemakaavoitetulla alueella rakennussuojelu toteutetaan yleensä ensisijaisesti maankäyttö- ja rakennuslain mukaisesti kaavamääräyksiin. Erityisestä syystä myös asemakaava-alueella voidaan antaa erillinen suojelupäätös rakennusperintölain nojalla. Tällainen tilanne voi olla kyseessä esimerkiksi silloin, jos rakennuksen sisätiloja suojellaan. Malmin lentokenttäalueen kohdalla lukuisia erityisiä syitä suojella alue rakennusperintölain nojalla.

Kaupunki viittaa lausunnossaan toistuvasti Uudenmaan liiton lausuntoon lentokentän toimintaan liittyvien päätösten osalta. Aiemmin todetun mukaisesti Uudenmaan liiton käyttämät päätökset eivät sisällä lentokentän toimintaan suoraan liittyviä päätöksiä. Tämä tieto on oikaistu kaavakäsittelyjen aikana toistuvasti kaupungin

viranomaisille, mutta oikaisuja ei ole otettu huomioon. Virheellinen väite toiminnan lopettamispäätöksistä on pidetty mukana kaikissa kaavoitusmateriaaleissa.

Kaupunki esittää, että heidän lausuntonsa toimenpiteillä Malmin lentokentän rakennetun kulttuuriympäristön arvot voidaan turvata riittävällä tavalla. Esitetyt toimenpiteet koskevat vain alueen yksittäisiä rakennuksia, eivät RKY 2009 -merkittyä aluekokonaisuutta. Arvoja ei esitetyillä toimenpiteillä voida turvata riittävällä tavalla.

Rakennusperintölain soveltamisalaan kuuluu rakennusten ja rakentamalla tai istuttamalla muodostettujen alueiden suojelu. Malmin lentoasema ja lentokenttä ovat kokonaisuutena suunniteltu, rakennettu ja lyhytkasvuista niittykasvistoa istuttamalla muodostettu yhtenäinen alue.

Kaupunki ehdottaa lausunnossaan suojelevansa lentokentän keskeiset suojeluarvot kaavoituksen keinoin, mutta ei kerro, mihin keskeisiin arvoihin niillä viitataan. Tällä hetkellä on vireillä vain muutaman lentokenttäalueen rakennuksen suojelukaava, mikä ei kata lentokenttäalueen keskeisiä rakennusperintö-, kulttuuri- ja aineettomia kulttuuriarvoja.

Vireillä olevissa asemakaavamuutoksissa rakennusten käyttötarkoitus on ehdotettu muutettavaksi. Helsinki ei siis tavoittele rakennusperintölain mukaista toiminnan alkuperäisyyden suojelua. Vireillä olevien asemakaavojen perusteella kaupungin tavoitteena on heikentää nyt käsiteltävänä olevien rakennusten ja rakennetun ympäristön lain 8 §:n mukaista merkittävyttä ja siten kulttuuriarvon säilymistä. Lailla suojelu suojaa paremmin kokonaisuutta ja etenkin rakennuksen sisällä olevia ratkaisuja.

Kaupunki toteaa lausunnossaan, että alueelle asetettu rakennuskielto yleiskaavan laatimista varten turvaa alueen kulttuuriarvot kunnes yleiskaava hyväksytään. Kaupunki aikoo laatia alueelle asemakaavat heti yleiskaavan tultua voimaan ja esittää, että niiden laatimiseksi olisi mahdollista asettaa rakennuskielto.

Viittaamassaan yleiskaavassa kaupungin tavoitteena on muuttaa nyt käsiteltävänä olevien rakennusten ja alueen käyttötarkoitus ja siten heikentää niiden merkittävyttä. Rakennuskiellolla ei voida turvata kulttuuriarvoja tilanteessa, jossa rakennuskiellon antaja on alueen omistaja ja kun omistajan tavoitteena on heikentää suojeltavaksi haetun kohteen kulttuurihistoriallista merkitystä lain 8 §:n vastaisesti.

Malmin lentokentän alueella on ollut rakennuskielto yleiskaavoitusta ja asemakaavoitusta varten jatkuvasti nyt jo yhteensä yli 17 vuotta. Ensimmäinen rakennuskielto on asetettu 23.4.2001 ja viimeisin rakennuskielto on loppunut 23.4.2018.

Kaupunki viittaa lausunnossaan Malmin lentokentän alueen "kaavarunkoon".

Kaavarungolla ei ole virallista tai laillista merkitystä. Kaupunki on esittänyt suunnitelmista oheisen havainnekuvan, joka todentaa, ettei Malmin lentokentän alueen kulttuuriarvoja aiota turvata riittävällä tavalla. Kaupunki lausuu, että alueella arvokkaimmiksi luokitellut säilyneet, ensimmäisen maailmansodan aikaiset linnoituslaitteet pyritään säilyttämään osana alueen puistoja ja muita julkisia tiloja. Oheisen havaintokuvan mukaisesti rakennettaessa tämä pyrkimys ei voi toteutua, vaan alue on suojeltava kokonaisuutena.

Helsingin kaupungin hahmotelma alueen rakentumisesta

Yleiskaavassa, jota kaavarunko havainnollistaa ja tukee, Malmin lentokentän RKY-alueen päälle on kaavoitettu mitoittavana eri kertoimilla. Koska yleiskaavan rakentamista koskevat määräykset ovat mitoittavia, niistä ei voida poiketa asemakaavavaiheessa enää alaspäin vaikka haluttaisiin. Tämä tarkoittaa käytännössä, ettei suojelua voida toteuttaa enää asemakaavalla ja että hakemus suojelusta on siten perusteltu.

Helsingin kaupunginmuseo pidättäytyy lausumasta asiasta, koska museovirasto on valtakunnallisesti johtava rakennussuojeluviranomainen. Siten Kaupunginmuseo yhtyy museoviraston lausumaan.

Kaupunginmuseon johtokunta on lausunut esitystä kaavarungosta (Diaarinumero HEL 2011-005466, liite) mm. seuraavasti:

“Malmin lentokentän suunnittelualue on arkkitehtuuriltaan, rakennushistorialtaan ja käytöltään ainutlaatuinen. Kaavarungon lentokentälle osoittama tiivis ja tehokas maankäyttö on ristiriidassa alueen kulttuuriympäristön ominaisluonteen ja arvojen kanssa. Uuden rakentamisen ja kentän ja sen rakennusten säilyttäminen tulee sovittaa yhteen siten, että rakennettu kulttuuriympäristö säilyy historiallisesti ymmärrettävänä. Paras ratkaisu olisi lentokenttäalueen rakennuksien ja kiitoratojen säilyttäminen kokonaisuutena esimerkiksi virkistys- ja viheralueena, siten että asuntorakentaminen sijoitettaisiin alueen reunoille.”

Kaupunginmuseo (Museon johtokunta 29.4.2003, 49 §, liite) on vuoden 2002 yleiskaavan laatimisen yhteydessä lausunut kaupunginkanslian lausuntopyyntöön 26.2.2003 dnro 2003 – 344/523 Malmin lentokenttäalueesta seuraavasti:

“Malmin lentokenttäalueesta on arkkitehtuurinsa vuoksi arvokkaaksi merkitty ainoastaan lentoasema ja lentokonehallirakennus. Rajaus on liian suppea, onhan koko lentokenttäkokonaisuus liikenne-, kulttuuri- ja arkkitehtuurihistorian kannalta valtakunnallisesti ja kansainvälisestikin merkittävä.”

Sen jälkeen merkitys toimivana, alkuperäisenä ympäristönä on vain kasvanut lentokentän toiminnan säilyessä. RKY-merkintä laajennettiin vuonna 2009 käsittämään koko lentokenttäalue.

Kaupunki esittää lausunnossaan, että suojeluesitys ei olisi linjassa maakuntakaavan, valtuuston vuonna 2016 hyväksymän yleiskaavan ja kaupunkisuunnittelulautakunnan hyväksymän kaavarungon tavoitteiden kanssa.

Esitys on lainvoimaisen maakuntakaavan, alueella voimassa olevan yleiskaavan 1992 ja alueen asemakaavojen mukainen. Epäviralliseen kaavarunkoon viittaaminen on erikoista. Kaavarunko on myös laadittu ja tarkennettu suojeluesityksen jättämisen jälkeen, joten suojeluasiala olisi tullut ottaa huomioon tässä työssä.

Kaupunki esittää, että suojeluesityksen hyväksyminen estäisi kaupungin ja valtion välisen MAL-sopimuksen ja hyväksytyin Helsingin kaupunkistrategian tavoitteiden toteuttamisen. Suojeluesitys ei estä eikä haittaa nykyisen MAL-sopimuksen toteuttamista.

Kaupunkistrategiassa ei voida sivuuttaa valtakunnallisesti asetettuja arvoja eikä kulttuuriperinnön vaalimisesta asetettuja lakeja tai sopimuksia (perustuslaki 20§, Faron sopimus). Perustuslain mukaan vastuu luonnosta ja sen monimuotoisuudesta, ympäristöstä ja kulttuuriperinnöstä kuuluu kaikille. Yksittäinen kaupunki ei voi päättää valtakunnallisesti merkittävistä kulttuuriperinnön asioista.

Kaupunki on teettänyt Malmin lentoasemasta ansiokkaan ympäristöhistoriaselvityksen, jossa todetaan seuraavasti:

“On ilmeistä, että Malmin lentoaseman kulttuurihistorialliset arvot säilyvät parhaiten ilmailutoiminnassa. Toimintaa ei voi keinotekoisesti suojella, mutta sen edellytyksistä voidaan pitää huolta. Malmilla tämä tarkoittaa vähintään kiitoteiden ja niiden turva-alueiden pitämistä vapaana rakentamisesta, ainakin vanhimmilta osiltaan.”

Tämän tavoitteen toteutumiseksi esitetty suojelu on paras ratkaisu kaupungin selvityksenkin mukaan.

Varsinaisessa lausunnossaan kaupunki esittää, että vireillä oleva asemakaavan muutosehdotus turvaisi museoviraston lausunnossa esitettyjen kahden keskeisen perustamisvaiheen rakennuksen suojeluarvot. Yksittäisten rakennusten suojelulla kulttuuriarvot eivät kuitenkaan säily.

Kaupunki kertoo asemakaavaluonnoksen laaditun yhteistyössä museoviranomaisten kanssa, mutta ei kerro, keitä nämä viranomaiset ovat ja milloin tällaista valmistelua olisi tehty. Poliittisin perustein valittu johtokunta on lausunut kaavarungosta, mutta ei varsinaisesta suunnittelusta. Valmistelua voidaan tältä osin pitää puutteellisena.

Lausunnossa viitataan myös lentomelun huomioimiseen. Kaupunki on käyttänyt kaavoitustyössään vuonna 2003 tehtyä, vanhentunutta äänitasomallinnusta. Kaupungille on toimitettu heidän pyynnöstään jo kaavoituksen suunnitteluvaiheessa Windcraft Oy:n samoin menetelmin tekemä äänitasomallinnus nykyisellä kalustolla ja nykyisillä liikennemäärillä. Sen mukaan MAL-sopimuksen ja kaupunkistrategian toteutuminen eivät vaaranna, vaikka lentokenttä suojeltaisiin ja ilmaliikenne siellä jatkuisi (liite)

Kaupungin lausunnossa esitellään alueen hallintaa ja väliaikaiskäyttöä. Toisin kuin lausunnossa esitetään, ammattimaiset kentän käyttäjät jatkavat edelleen toimintaansa kentällä. Ammattilentäjäkoulutuksessa on Malmilla tällä hetkellä 60-70 oppilasta ja muussa yleisilmailukoulutuksessa saman verran. Vuosittaisesta runsaan 40 000 operaatiosta n. 70-80% on ammatti-ilmailua ja koulutusta.

Lausunnossa myös muistutetaan, että lentokenttäalue rakennuksineen ja kiitoteineen on listattu valtakunnallisesti merkittävien rakennettujen kulttuuriympäristöjen joukkoon.

Toisin kuin lausunnossa mainitaan, koko aluetta rakennuksineen ei omista Helsingin kaupunki, vaan rakennuksilla on yksityisiä ja yhteisöllisiä omistajia (esim. Suomen Ilmailuliitto, joka omistaa toimitalonsa).

Museoviraston lausunto

Museoviraston vahva ja perusteellinen lausunto todentaa suojelun tarpeen ja kiireellisyyden. Museovirasto toteaa, että Malmin lentoaseman tapauksessa kaikki suojelun edellytykset täyttyvät. Aluekokonaisuus on paitsi valtakunnallisesti myös kansainvälisesti merkittävä kohde.

Lausunnossa korostetaan, että vireillä oleva vaihtoehtoton yleis- ja asemakaavoitus ei ota riittävästi huomioon Malmin lentoaseman ominaispiirteitä. Tämä vahvistaa perusteita suojeluesityksen hyväksymiseen.

Olemme samaa mieltä lausunnon kanssa ja yhdyimme kiittäen museoviraston perusteelliseen lausuntoon ja sen argumentteihin.

ECOVAST - European Council for the Village and Small Town

Eurooppalainen kulttuurihistoriajärjestö ECOVAST korostaa lausunnossaan Malmin lentokentän maailmanlaajuista merkitystä ainutlaatuisena, toiminnallisena kulttuuriperintöympäristönä. Kentän kansainvälinen merkitys tukee vahvasti suojeluesitystä. Olemme lausunnon kanssa samaa mieltä.

Yritysten ja yhteisöjen lausunnot

Seuraavat yritykset ja yhteisöt ovat esittäneet puoltavat lausuntonsa suojeluesityksestä ja olemme niiden kanssa samaa mieltä.

- Ubikio Oy
- Malminseudun Yritysyhdistys
- Kevytilmailu ry
- BF-lento oy
- As. Oy. Fallkullan kuulas
- Nor-Maali Holding Oy
- Malmin lentokenttäyhdistys ry
- Suomen Ilmailuliitto ry
- Aeropole Oy
- Suomen luonnonsuojeluliiton Uudenmaan piiri ry
- Tapanila-Seura ry
- As Oy Elovalkeantie 16
- Kiinteistö Oy Hyttitie 12
- Helitech Oy
- As Oy Tuiskutie 3

Lausunnoissa korostetaan monia kulttuurihistoriallisen arvon yksityiskohtia, jotka kaikki on syytä huomioida käsittelyssä. Esimerkkejä tärkeistä huomioista:

- Artukaisten lentokentän lakkauttamisen myötä Malmi on Suomen ainoa lentoasema, jossa kompassiruusun tavoin toisiinsa risteytyvät kiitotiet ovat edelleen säilyneet
- Kaupunki on ilmoittanut, ettei lentoaseman kiitoteitä tulla säilyttämään
- Vaikka toimintaa ja aineettomia kulttuuriperintöarvoja ei voida suojella, on toiminnan edellytykset mahdollista suojella.

- Suojeluesitykseen sisältyy liiketaloudellisia arvoja, jotka yksiselitteisesti hyötyvät suojelusta
- Yritystoiminta itsessään muodostaa arvokasta, aineetonta kulttuuriperintöä
- Kaupunginosayhdistykset pitävät erittäin tärkeänä Malmin lentoaseman suojelemista kokonaisuutena
- Lausunnoissa edellytetään suojelun rajausta vähintään RKY-rajauksen mukaisesti ja korostetaan kulttuurihistoriaa säilyttämällä mahdollisuus lentotoimintaan. Suojeluesityksen hyväksyminen mahdollistaa mutta ei takaa tätä, joten suojelua on syytä edistää kiireellisesti Museoviraston lausunnon mukaisesti taaten näin jatkuvuus myös ilmailutoiminnassa.

Yksityishenkilöiden lausunnot

Neljä yksityishenkilöä on lähettänyt lausuntojaan

Kahdessa kannatetaan asuntorakentamista. Näissä ja kolmannessa käsitellään yleisesti muita varsinaisesti suojeluesitykseen liittymättömiä asioita. Pidämme lausuntoja perustelemattomina ja asiaan liittymättöminä.

Yksi yksityishenkilö on esittänyt perustellun, puoltavan lausuntonsa suojeluesityksestä. Olemme lausunnon kanssa samaa mieltä.

Lausunnon mm. viitataan seuraaviin kansainvälisiin, aineettoman kulttuuriperinnön sopimuksiin

- Vna 47/2013 Unescon yleissopimuksesta
- HE 87/2017 Euroopan neuvoston puitesopimuksen hyväksymisestä

Lisäksi lausuja mainitsee kansalliset ja kansainväliset tunnustukset ja inventoinnit

- Europa Nostra 7 Most Endangered 2016
- World Monuments Fund List of 100 Most Endangered Sites 2004 ja 2006
- DoCoMoMo
- RKY 2009

Mainitut sopimukset ja tunnustukset tukevat suojeluesitystä.

Lausunnon mukaan Helsingin esitettyssä yleiskaavassa ei ole tutkittu riittävästi RKY-alueen säilyttäviä vaihtoehtoja. Myös luontoarvot on jätetty huomioimatta. Olemme samaa mieltä lausunnon kanssa ja erityisesti siitä, että nämä asiat tulee huomioida rakentamisen ja suojelun välistä suhdetta arvioitaessa.

Lausunnon on tuotu esille useita suojelua tukevia, rakentamiseen ja rakenteita koskevia yksityiskohtia, jotka on huomioitava käsittelyssä. Lisäksi on muistutettu kaupungin toimenpiteistä, jotka osoittavat piittaamattomuutta alueen kulttuuriarvoista. Yhdyimme lausunnon huoleen ja esitykseen akuutista suojelutarpeesta

Yhteenveto

Suojeluesityksen hyväksymistä puoltavissa lausunnoissa esitetään tärkeitä perusteita ja tarkkoja, merkittäviä yksityiskohtia suojeluesityksen tueksi. Niiden pohjalta suojeluesitys tulee hyväksyä.

Myös suojeluesityksen hylkäämistä esittävässä lausunnoissa korostetaan alueen kulttuurihistoriallisia arvoja. Tämä osoittaa suojelun tarpeellisuuden ja tärkeyden.

Hylkäämistä esittävässä lausunnoissa esitetään myös valitettavan väärää ja paikkansa pitämätöntä tietoa mm. asiaan liittyvästä päätöksenteosta. Tässä vastineessa esitetyt oikaisut perustuvat dokumentoituihin päätöksiin ja tutkimuksiin.

Poliittinen paine kenttäalueen käyttötarkoituksen muuttamiseksi on vahva. Toivomme, että suojeluesitys hyväksytään esityksemme mukaisesti. Paras keino säilyttää kentän kansainvälisestikin merkittävät kulttuuriperintöarvot on rakennusperintölain mukainen suojelu. Tämä toteuttaa perustuslain 20§ vastuun kulttuuriperinnöstä ja säilyttää lentokenttäalueen jälkipolville esimerkkinä nuoren Suomen valtion itsenäisyyden ajan ensimmäisistä suurpanostuksista tulevaisuuteen.

Helsingissä 30.4.2018

Malmin lentoaseman ystävät ry.
Puheenjohtaja Timo Hyvönen
puheenjohtaja@malmiairport.fi

Liitteet

Uudenmaan liiton lausunto viitatuista sopimuksista (20.4.2018)

Europa Nostra, 7 most endangered, Helsinki-Malmi airport
<http://7mostendangered.eu/2015/12/10/helsinki-malmi-airport-finland/>

Helsingin kaupungin ympäristöhistoriaselvitys
https://www.uuttahelsinki.fi/sites/default/files/osion_artikkelisivun_osa/liitetiedostot/160823_malmi_yhs_kevyt.pdf

Kaupunginmuseon lausunto kaavarungosta HEL 2011-005466
<https://dev.hel.fi/paatokset/asia/hel-2011-005466/museojk-2016-2/>

Kaupunginmuseon johtokunta 29.4.2003, 49 §

Malmin uudistettu äänitasomallinnus
<http://www.malmiairport.fi/helsinki-malmin-aanitasomallinnus-paivitetty-kaavoituksessa-kayte-tyt-melukayrat-eivat-vastaa-todellisuutta/>